

บทสรุปสำหรับผู้บริหาร

ผลงานวิชาการในการพิจารณากำหนดตำแหน่งระดับชำนาญการพิเศษ

ชื่อผลงาน การพิจารณาเรื่องร้องเรียนโดยผู้ตรวจการแผ่นดินเกี่ยวกับปัญหาการจัดการหนี้ของเกษตรกรของกองทุนฟื้นฟูและพัฒนาเกษตรกร

พระราชบัญญัติกองทุนฟื้นฟูและพัฒนาเกษตรกร พ.ศ. ๒๕๔๒ มีเจตนารมณ์เพื่อพัฒนาความเป็นอยู่ของเกษตรกร โดยการรวมกลุ่มเป็นองค์กรเกษตรกรในพื้นที่และจัดฝึกอบรมให้องค์ความรู้แก่เกษตรกรให้เหมาะสมกับความต้องการของเกษตรกรในแต่ละพื้นที่ อย่างไรก็ตาม เมื่อพระราชบัญญัติกองทุนฟื้นฟูและพัฒนาเกษตรกร พ.ศ. ๒๕๔๒ ใช้บังคับแล้วพบว่า การฟื้นฟูและพัฒนาเกษตรกรตามแนวทางดังกล่าวยังไม่ประสบผลเท่าที่ควร เนื่องจากเกษตรกรในประเทศยังคงประสบปัญหาหนี้สินภาคเกษตรกรรมและหนี้สินภาคครัวเรือน จึงมีแนวคิดในการแก้ไขปัญหาหนี้สินของเกษตรกรควบคู่ไปกับการฟื้นฟูและพัฒนาเกษตรกร โดยการแก้ไขเพิ่มเติมพระราชบัญญัติกองทุนฟื้นฟูและพัฒนาเกษตรกร พ.ศ. ๒๕๔๒ ให้มีบทบัญญัติเกี่ยวกับการแก้ไขปัญหาหนี้ของเกษตรกรโดยวิธีการจัดการหนี้ของเกษตรกร จึงได้ประกาศใช้พระราชบัญญัติกองทุนฟื้นฟูและพัฒนาเกษตรกร พ.ศ. ๒๕๔๒ แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ ๒) พ.ศ. ๒๕๔๔ เพื่อเป็นการแก้ไขปัญหาหนี้สินให้กับเกษตรกรอย่างเป็นระบบ ซึ่งจากการดำเนินการจัดการหนี้โดยกองทุนฟื้นฟูและพัฒนาเกษตรกร ตั้งแต่ปี พ.ศ. ๒๕๔๔ เป็นต้นมาพบว่า สำนักงานผู้ตรวจการแผ่นดินได้รับเรื่องร้องเรียนเกี่ยวกับการปฏิบัติหน้าที่ของกองทุนฟื้นฟูและพัฒนาเกษตรกร จำนวน ๕๗ เรื่อง ซึ่งเป็นเรื่องร้องเรียนเกี่ยวกับการจัดการหนี้จำนวน ๓๖ เรื่อง และเรื่องที่ได้รับไว้ดำเนินการมากที่สุดคือ เรื่องร้องเรียนเกี่ยวกับการจัดการหนี้ล่าช้า ซึ่งมีเกษตรกรได้รับผลกระทบจากกรณีดังกล่าวจำนวนมาก ยกตัวอย่างเช่น เกษตรกรบางรายที่มีหนี้และเข้าร่วมโครงการจัดการหนี้และขึ้นทะเบียนเกษตรกร (ทะเบียนหนี้) กับกองทุนฟื้นฟูและพัฒนาเกษตรกรตั้งแต่ปี พ.ศ. ๒๕๔๗ จนกระทั่งปี พ.ศ. ๒๕๕๘ กองทุนฟื้นฟูและพัฒนาเกษตรกรยังดำเนินการตรวจสอบสถานะหนี้และคุณสมบัติของลูกหนี้ไม่แล้วเสร็จ ส่งผลให้เกษตรกรถูกฟ้องร้องดำเนินคดี ถูกบังคับยึดทรัพย์สินที่ใช้เป็นหลักประกัน ซึ่งพบว่า เกษตรกรส่วนใหญ่ไม่มีความสามารถที่จะซื้อทรัพย์สินจากการขายทอดตลาดได้ ทำให้เสียสิทธิในที่ดินทำกิน นอกจากนี้ยังพบว่า เกษตรกรบางรายที่ได้รับการจัดการหนี้แล้ว ต่อมา ชำระหนี้ตามสัญญาเช่าซื้อครบถ้วนจนปิดบัญชีแล้ว กองทุนฟื้นฟูและพัฒนาเกษตรกรไม่ดำเนินการโอนหลักประกันคืนให้กับเกษตรกร ทำให้เกษตรกรได้รับความเดือดร้อน

การศึกษาเรื่องการพิจารณาเรื่องร้องเรียนโดยผู้ตรวจการแผ่นดินเกี่ยวกับปัญหาการจัดการหนี้ของเกษตรกรของกองทุนฟื้นฟูและพัฒนาเกษตรกร มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาปัญหาการจัดการหนี้ของเกษตรกรโดยกองทุนฟื้นฟูและพัฒนาเกษตรกรตามพระราชบัญญัติกองทุนฟื้นฟูและพัฒนาเกษตรกร พ.ศ. ๒๕๔๒ แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ ๒) พ.ศ. ๒๕๔๔ รวมถึงศึกษามาตรการแก้ไขปัญหาหนี้ของเกษตรกรโดยการศึกษาวิเคราะห์จากเรื่องร้องเรียนการปฏิบัติหน้าที่ของกองทุนฟื้นฟูและพัฒนาเกษตรกรต่อผู้ตรวจการแผ่นดิน เพื่อเสนอแนะให้กองทุนฟื้นฟูและพัฒนาเกษตรกรดำเนินการแก้ไขปรับปรุงกฎหมายและระเบียบที่เกี่ยวข้อง และแก้ไขปรับปรุงการดำเนินการที่ก่อให้เกิดความไม่เป็นธรรม อีกทั้งเพื่อเป็นแนวทางการปฏิบัติงานการแสวงหาข้อเท็จจริงและการพิจารณาเรื่องร้องเรียนของเจ้าหน้าที่สอบสวน สำนักงานผู้ตรวจการแผ่นดินเกี่ยวกับปัญหาการจัดการหนี้ของเกษตรกรของกองทุนฟื้นฟูและพัฒนาเกษตรกรต่อไป

จากการศึกษาภารกิจจัดการหนี้ หลักเกณฑ์การจัดการหนี้ของเกษตรกร และเรื่องร้องเรียนเกี่ยวกับการจัดการหนี้ที่ได้มีการร้องเรียนต่อผู้ตรวจการแผ่นดินพบว่า การจัดการหนี้ของเกษตรกรโดยกองทุนฟื้นฟูและพัฒนาเกษตรกรก่อให้เกิดความเดือดร้อนและความไม่เป็นธรรมต่อเกษตรกรผู้ร้องเรียนในกรณีต่าง ๆ ดังต่อไปนี้

๑. การพิจารณาจัดการหนี้ให้กับเกษตรกรมีหลักเกณฑ์ กระบวนการขั้นตอนการดำเนินการซึ่งบัญญัติไว้ในพระราชบัญญัติกองทุนฟื้นฟูและพัฒนาเกษตรกร พ.ศ. ๒๕๔๒ แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ ๒) พ.ศ. ๒๕๔๔ โดยมีประกาศที่เกี่ยวข้อง อาทิเช่น ประกาศคณะกรรมการจัดการหนี้ของเกษตรกร เรื่อง หลักเกณฑ์และวิธีการยื่นคำขอขึ้นทะเบียนหนี้เกษตรกร พ.ศ. ๒๕๕๙ ประกาศคณะกรรมการจัดการหนี้ของเกษตรกรว่าด้วย หลักเกณฑ์การจัดการหนี้ของเกษตรกร พ.ศ. ๒๕๕๙ ซึ่งมีบทบัญญัติให้นายทะเบียนหรือพนักงานเจ้าหน้าที่ผู้รับมอบหมายจากนายทะเบียน จัดทำบันทึกการสอบสวนเกี่ยวกับความเป็นเกษตรกร วัตถุประสงค์ในการกู้ยืมเงิน และสิทธิในการเป็นเจ้าของกรรมสิทธิ์ทรัพย์สินที่เป็นหลักประกัน รวมถึงภาระผูกพันของทรัพย์สิน และจัดทำบันทึกข้อมูลทั่วไปของเกษตรกร ให้เกษตรกรทำหนังสือยินยอมและมอบหมายให้สำนักงานกองทุนฟื้นฟูและพัฒนาเกษตรกรขอข้อมูลส่วนบุคคลจากสถาบันเจ้าหนี้ และให้นายทะเบียนตรวจสอบเอกสารประกอบการขึ้นทะเบียนหนี้เกษตรกร และดำเนินการจัดทำบันทึกข้างต้นให้ครบถ้วนถูกต้องภายใน ๓๐ วัน นับแต่วันยื่นคำขอ หากเห็นว่าเอกสารครบถ้วนถูกต้องแล้ว ให้นายทะเบียนอนุมัติการขึ้นทะเบียน หากเอกสารไม่ครบถ้วน ให้บันทึกแจ้งความไม่ครบถ้วนต่อเกษตรกร พร้อมทั้งกำหนดระยะเวลาส่งเอกสารเพิ่มเติม ซึ่งจากการศึกษาเรื่องร้องเรียนที่สำนักงานผู้ตรวจการแผ่นดินได้รับไว้ดำเนินการพบว่า กองทุนฟื้นฟูและพัฒนาเกษตรกรตรวจสอบความเป็นลูกหนี้สถาบันเจ้าหนี้ที่ไม่แล้วเสร็จหรือกรณีไม่แจ้งความคืนหน้าการดำเนินการใด ๆ ให้เกษตรกรลูกหนี้ได้รับทราบ ทำให้เกษตรกรเข้าใจว่า หนี้ของตนเข้าสู่กระบวนการจัดการหนี้แล้ว ต่อมา เกษตรกรได้รับแจ้งจากกองทุนฟื้นฟูและพัฒนาเกษตรกรว่าหนี้ของเกษตรกรไม่สามารถจัดการหนี้ได้เมื่อเวลาล่วงเลยไปมาก ทำให้เกษตรกรไม่สามารถแก้ไขปัญหาหนี้สินของตน ถูกฟ้องร้องดำเนินคดีและไม่สามารถรักษาหลักประกันการชำระหนี้ของตนไว้ได้

๒. ขอบเขตของหนี้ที่อยู่ในอำนาจหน้าที่ของกองทุนฟื้นฟูและพัฒนาเกษตรกร ซึ่งเป็นอำนาจการพิจารณาของคณะกรรมการจัดการหนี้ของเกษตรกรที่กำหนดไว้ว่า หนี้ คือนี้อันเนื่องมาจากการประกอบอาชีพเกษตรกรรมของเกษตรกรซึ่งเป็นสมาชิกขององค์กรเกษตรกร โดยจำกัดเฉพาะหนี้ในระบบ ซึ่งได้แก่ หนี้ที่เกิดขึ้นจากโครงการส่งเสริมของรัฐ หนี้ที่เกิดจากการกู้ยืมจากสถาบันการเงิน และหนี้ที่เกิดขึ้นจากการกู้ยืมจากสถาบันเกษตรกร ซึ่งหนี้ที่มีไข่นี้ันเกิดจากโครงการส่งเสริมของรัฐต้องเป็นหนี้กู้ยืมเงินซึ่งมีวัตถุประสงค์การกู้ยืมเพื่อเกษตรกรรมเท่านั้น เมื่อบทบัญญัติของกฎหมายจำกัดเฉพาะเกษตรกรที่มีหนี้ตามที่ระบุข้างต้น หนี้ันเกิดจากการกู้ยืมเงินเจ้าหนี้อื่น เช่น การกู้ยืมเงินบุคคลธรรมดาเพื่อมาลงทุนทำการเกษตร หรือหนี้ันที่มีไข่นี้ันตามสัญญากู้ยืมเงิน เช่น หนี้ตามสัญญาเช่าซื้อเครื่องจักรกลทางการเกษตร หรือหนี้ันเกิดจากการซื้อเชื่อสินค้าที่เป็นวัตถุดิบที่จะนำมาใช้ทำการเกษตร หนี้ันเกิดจากการเช่าที่ดินเพื่อทำการเกษตร หนี้เหล่านี้จึงไม่อยู่ในความหมายของหนี้ตามอำนาจหน้าที่ของกองทุนฟื้นฟูและพัฒนาเกษตรกร

เมื่อกฎหมายบัญญัติให้ คณะกรรมการจัดการหนี้พิจารณาว่า หนี้ที่เกษตรกรยื่นคำขอยู่ในหลักเกณฑ์ที่จะจัดการหนี้ได้หรือไม่ กรณีหนี้ที่อยู่ในหลักเกณฑ์การจัดการหนี้ สำนักงานกองทุนฟื้นฟูและพัฒนาเกษตรกรจะเสนอเรื่องต่อคณะกรรมการกองทุนฟื้นฟูและพัฒนาเกษตรกรเพื่อให้ความเห็นชอบ แต่หากเป็นกรณีที่ไม่ใช่หนี้ที่อยู่ในหลักเกณฑ์ คณะกรรมการจัดการหนี้จะมีมติไม่อนุมัติให้จัดการหนี้ ซึ่งในขั้นตอนนี้ เกษตรกรมีสิทธิ

อุทธรณ์ต่อคณะกรรมการกองทุนฟื้นฟูและพัฒนาเกษตรกร ภายใน ๖๐ วัน นับแต่วันที่ทราบการไม่อนุมัติหรืออนุมัติ ให้จัดการหนี้บางส่วน แต่จากการศึกษาเรื่องร้องเรียนของสำนักงานผู้ตรวจการแผ่นดินพบว่า บางกรณีคณะกรรมการ จัดการหนี้ของเกษตรกรได้มีมติเปลี่ยนแปลงมติเดิม จากหนี้กู้ยืมเงินที่มีใช้เพื่อเกษตรกรกรมเป็นการกู้ยืมเงิน เพื่อเกษตรกรและสามารถจัดการหนี้ได้ ในขณะที่เกษตรกรบางรายไม่ได้ใช้สิทธิอุทธรณ์ หรือไม่ทราบถึงสิทธิในการ อุทธรณ์ ก็อาจทำให้เกษตรกรเสียโอกาสที่จะได้รับการจัดการหนี้

๓. ปัญหาการคืนหลักประกันให้กับเกษตรกรที่ชำระหนี้เข้าซื้อครบถ้วนแล้ว ซึ่งกรณีของการจัดการ หนี้หนี้ เมื่อคณะกรรมการกองทุนฟื้นฟูและพัฒนาเกษตรกรมีมติอนุมัติให้จัดการหนี้ให้กับเกษตรกรรายใดแล้ว กองทุนฟื้นฟูและพัฒนาเกษตรกรจะเข้าชำระหนี้ต่อเจ้าหน้าที่ของเกษตรกร และให้ทรัพย์สินของเกษตรกรที่ใช้เป็น หลักประกันการชำระหนี้ตกเป็นของกองทุนฟื้นฟูและพัฒนาเกษตรกร โดยเกษตรกรจะได้รับทรัพย์สินคืนจากกองทุน โดยการเช่าซื้อ หรือซื้อ ตามหลักเกณฑ์ วิธีการ และเงื่อนไขที่คณะกรรมการจัดการหนี้กำหนด เพื่อให้เกษตรกร สามารถใช้ประโยชน์ในทรัพย์สินของตนเองระหว่างการชำระหนี้คืนให้แก่กองทุนฟื้นฟูและพัฒนาเกษตรกรในรูปแบบ สัญญาเช่าซื้อ หรือซื้อขาย และเมื่อเกษตรกรชำระราคาครบถ้วนแล้ว กองทุนฟื้นฟูและพัฒนาเกษตรกรจะโอน ทรัพย์สินหลักประกันดังกล่าวคืนให้แก่เกษตรกรต่อไป ซึ่งเรื่องร้องเรียนที่สำนักงานผู้ตรวจการแผ่นดินได้รับไว้ ดำเนินการนั้น ปรากฏว่า เกษตรกรจำนวนมากไม่ได้รับหลักประกันคืนภายหลังจากชำระค่าเช่าซื้อครบถ้วน หรือกรณีที่ เกษตรกรยอมชำระค่าเช่าซื้อคงค้างทั้งหมดเพื่อปิดบัญชี สำนักงานกองทุนฟื้นฟูและพัฒนาเกษตรกรยังคงไม่โอน หลักประกันคืนให้กับเกษตรกรด้วยเหตุผลว่า กองทุนฟื้นฟูและพัฒนาเกษตรกรยังไม่ได้รับการชดเชยจากรัฐบาล บางส่วน กองทุนฟื้นฟูและพัฒนาเกษตรกรจึงยังไม่อาจดำเนินการโอนหลักประกันคืนให้แก่เกษตรกรได้

นอกจากนี้ ในการศึกษาปัญหาดังกล่าวข้างต้นยังได้ศึกษาถึงมาตรการแก้ไขปัญหานี้เกษตรกร ในต่างประเทศซึ่งพบว่า ไม่ปรากฏว่ามีกรตั้งหน่วยงานที่มีอำนาจหน้าที่ในลักษณะเช่นเดียวกับกองทุนฟื้นฟูและพัฒนาเกษตรกรแต่อย่างใด แต่รัฐบาลต่างประเทศได้ใช้มาตรการทางกฎหมายล้มละลายซึ่งพบได้ในประเทศอังกฤษ ฝรั่งเศส และสหรัฐอเมริกา และได้ใช้นโยบายและมาตรการอื่น ๆ ของภาครัฐในการสนับสนุนภาคเกษตรกรรม เพื่อป้องกันไม่ให้เกิดปัญหานี้ขึ้นกับเกษตรกรภายในประเทศ ซึ่งพบได้ในประเทศสหรัฐอเมริกา ญี่ปุ่น เป็นต้น จากปัญหา ๓ ประการที่ได้กล่าวไว้แล้วข้างต้นพบว่า ปัญหาที่เกิดขึ้นเนื่องจากหลังจากเกษตรกรยื่นคำขอจัดการหนี้ แล้ว การทำบันทึกการสอบสวนแล้ว ไม่ปรากฏกำหนดระยะเวลาในการดำเนินการในแต่ละขั้นตอนและไม่มีการ กำหนดกรอบระยะเวลาการดำเนินการให้แล้วเสร็จเพื่อให้คณะกรรมการกองทุนฟื้นฟูและพัฒนาเกษตรกร หรือ เจ้าหน้าที่สำนักงานกองทุนฟื้นฟูและพัฒนาเกษตรกรที่เกี่ยวข้องกับการพิจารณาจัดการหนี้ดำเนินการให้แล้วเสร็จ ภายในระยะเวลาที่กำหนด นำไปสู่ปัญหาการจัดการหนี้ล่าช้า และการขาดข้อกำหนดที่มีสภาพบังคับเกี่ยวกับการแจ้ง ความคืบหน้าการดำเนินการให้เกษตรกรได้รับทราบ อีกทั้งขาดการประชาสัมพันธ์ให้เกษตรกรได้เข้าใจบทบาทหน้าที่ ของกองทุนฟื้นฟูและพัฒนาเกษตรกร และหลักเกณฑ์ของหนี้ที่อยู่ในอำนาจหน้าที่และสามารถเข้าสู่กระบวนการ จัดการหนี้ได้ ทำให้เกษตรกรที่มีหนี้ไม่ว่าหนี้หนี้จะอยู่ในอำนาจหน้าที่ของกองทุนฟื้นฟูและพัฒนาเกษตรกรหรือไม่ มาขอขึ้นทะเบียนหนี้เกษตรกร ส่งผลให้เจ้าหน้าที่ต้องคัดกรองหนี้ที่ไม่เข้าหลักเกณฑ์การจัดการหนี้และเป็นการเพิ่ม ภาระการตรวจสอบสถานะหนี้ของเจ้าหน้าที่มากยิ่งขึ้น

ส่วนกรณีขอบเขตของหนี้ที่อยู่ในอำนาจหน้าที่ของกองทุนฟื้นฟูและพัฒนาเกษตรกรนั้น ปัญหา ดังกล่าวเกิดจากการตีความคำว่า หนี้ และหนี้อันเนื่องมาจากการประกอบอาชีพเกษตรกร โดยคณะกรรมการ

จัดการหนี้ดีความโดยไม่ได้พิจารณาวัตถุประสงค์หรือข้อเท็จจริงแวดล้อมประกอบการพิจารณาซึ่งส่งผลให้เกษตรกรไม่ได้รับการจัดการหนี้ แม้การอุทธรณ์จะเป็นสิทธิเฉพาะตัวของเกษตรกร แต่หากเกษตรกรไม่ทราบสิทธิการอุทธรณ์ก็อาจทำให้เกษตรกรเสียสิทธิที่อาจได้รับการพิจารณาอีกครั้ง ส่วนกรณีปัญหาการคืนหลักประกันให้กับเกษตรกรนั้น เนื่องจากกองทุนฟื้นฟูและพัฒนาเกษตรกรได้รับอนุมัติหลักการจากคณะรัฐมนตรีให้รับโอนหนี้จากเจ้าหน้าที่ของเกษตรกร และชำระหนี้ให้กับเจ้าหน้าที่ของเกษตรกรในจำนวนเงินที่ได้ตกลงไว้ แต่จำนวนเงินที่กองทุนชำระหนี้ให้กับเจ้าหน้าที่แต่ละรายแตกต่างกัน เช่น ลูกหนี้ธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตร กองทุนฟื้นฟูและพัฒนาเกษตรกรเจรจาชำระหนี้ให้กับธนาคารร้อยละ ๙๐ ของยอดหนี้คงค้าง หลังจากนั้นเกษตรกรทำสัญญาเช่าซื้อในอัตราร้อยละ ๕๐ ของยอดหนี้คงค้างพร้อมดอกเบี้ย จึงมีส่วนต่างร้อยละ ๔๐ ที่กองทุนได้รับมติคณะรัฐมนตรีให้รับเงินชดเชยจากรัฐบาล เมื่อกองทุนยังไม่ได้รับเงินชดเชยดังกล่าวจึงอ้างเหตุไม่สามารถคืนหลักประกันให้กับเกษตรกรได้

นอกจากปัญหา ๓ ประการข้างต้นแล้วยังเห็นต่อไปว่า เรื่องร้องเรียนที่สำนักงานผู้ตรวจการแผ่นดินรับไว้ดำเนินการสาเหตุหนึ่งมาจาก ปัญหาการขาดการทำความเข้าใจและชี้แจงข้อมูลระหว่างกองทุนฟื้นฟูและพัฒนาเกษตรกรกับเกษตรกรลูกหนี้ เกษตรกรไม่เข้าใจหลักเกณฑ์ ขั้นตอน วิธีการ ประกอบกับไม่ได้รับทราบข้อมูลอันเป็นสาระสำคัญของการจัดการหนี้ ทำให้เข้าใจไปว่าเรื่องการขอให้จัดการหนี้ของตนอยู่ในกระบวนการ จนต่อมาได้ทราบว่าไม่สามารถจัดหนี้ได้และถูกฟ้องร้องดำเนินคดี ซึ่งกรณีดังกล่าวจะไม่เกิดขึ้นหากกองทุนฟื้นฟูและพัฒนาเกษตรกรได้ทำความเข้าใจกับเกษตรกรผู้ยื่นคำขอว่า การดำเนินการหลักเกณฑ์ตามที่กฎหมายบัญญัติและมีขั้นตอนการดำเนินการเป็นลำดับ หากไม่อยู่ในหลักเกณฑ์ เกษตรกรสามารถใช้สิทธิอุทธรณ์ได้หรือไม่ ประการใด และหากอยู่ระหว่างการดำเนินการแต่ละขั้นตอนแล้ว หากเกษตรกรมีข้อสงสัยสามารถติดต่อสอบถามได้ที่หน่วยงานใด เมื่อเกษตรกรได้รับทราบและทำความเข้าใจหลักเกณฑ์ และขั้นตอนต่าง ๆ แล้ว ก็จะเป็นประโยชน์ทั้งกับกองทุนฟื้นฟูและพัฒนาเกษตรกรและเป็นประโยชน์กับเกษตรกรเองด้วย

ส่วนกรณีการพิจารณาเรื่องร้องเรียนโดยผู้ตรวจการแผ่นดินเกี่ยวกับปัญหาการจัดการหนี้ของกองทุนฟื้นฟูและพัฒนาเกษตรกรซึ่งดำเนินการแสวงหาข้อเท็จจริงโดยเจ้าหน้าที่สอบสวน ซึ่งที่ผ่านมาไม่ปรากฏถึงความจำเป็นในการใช้เทคนิค หรือวิธีการพิเศษเพื่อการแสวงหาข้อเท็จจริงมากนัก อย่างไรก็ตาม ยังต้องดำเนินการตามแผนการสอบสวนโดยการกำหนดประเด็น รวบรวมข้อเท็จจริงโดยการประสานงานผู้ร้องเรียน ซึ่งในบางครั้งคำร้องเรียนอาจไม่ชัดเจนเพียงพอ รวมถึงเมื่อปรากฏว่าข้อเท็จจริงจากการแสวงหาข้อเท็จจริงไม่เพียงพอ หรือมีความเร่งด่วน เจ้าหน้าที่สอบสวนควรพิจารณาการจัดการประชุมเพื่อให้ได้ข้อเท็จจริงอันเป็นที่ยุติต่อไป นอกจากนี้ยังมีข้อเสนอแนะ ดังต่อไปนี้

๑. ให้กองทุนฟื้นฟูและพัฒนาเกษตรกรตรวจสอบกระบวนการ ขั้นตอนการตรวจสอบหนี้ และขั้นตอนที่อยู่ในการดำเนินการก่อนการอนุมัติให้จัดการหนี้ของเกษตรกรเพื่อพิจารณากำหนดระยะเวลาการดำเนินการให้มีกรอบระยะเวลาให้แล้วเสร็จ และเพิ่มเติมข้อกำหนดเกี่ยวกับการขยายระยะเวลาดำเนินการและควรพิจารณาข้อกำหนดเกี่ยวกับการแจ้งให้เกษตรกรทราบความคืบหน้าของการดำเนินการเป็นระยะ ๆ โดยให้มีสภาพบังคับ เพิ่มการประชาสัมพันธ์เกี่ยวกับหลักเกณฑ์ของหนี้ที่อยู่ในอำนาจหน้าที่ของกองทุนฟื้นฟูและพัฒนาเกษตรกรผ่านทางองค์กรเกษตรกร เพื่อให้เกษตรกรได้รับทราบและเข้าใจหลักเกณฑ์การพิจารณาและเป็นการลดภาระหน้าที่ของเจ้าหน้าที่ของกองทุนฟื้นฟูและพัฒนาเกษตรกรในการตรวจสอบหนี้ด้วย กรณีมติของคณะกรรมการจัดการหนี้ที่ไม่อนุมัติให้จัดการหนี้ ให้กองทุนฟื้นฟูและพัฒนาเกษตรกรพิจารณาเพิ่มเติมหลักเกณฑ์การยื่นอุทธรณ์ของเกษตรกร โดยให้การแจ้งผลการพิจารณามีสภาพบังคับ ตรวจสอบได้ และมี

หลักฐานการแจ้งสิทธิอุทธรณ์ให้เกษตรกรได้ทราบด้วย นอกจากนั้นให้กองทุนฟื้นฟูและพัฒนาเกษตรกรกำกับดูแล การคืนหลักประกันให้กับเกษตรกรมิให้เกิดความล่าช้าขึ้นอีก โดยพิจารณากำหนดช่วงเวลาก่อนที่สัญญาเช่าซื้อครบกำหนดล่วงหน้า ๓ - ๖ เดือน เพื่อรวบรวมรายชื่อเกษตรกรที่จะได้รับหลักประกันคืนทันกำหนดระยะเวลาสิ้นสุดของสัญญา ไม่ให้เกิดกรณีดังเช่นที่มีการร้องเรียนขึ้นอีก

๒. การพิจารณาเรื่องร้องเรียนโดยผู้ตรวจการแผ่นดินเกี่ยวกับปัญหาการจัดการหนี้ของเกษตรกรของกองทุนฟื้นฟูและพัฒนาเกษตรกร

๒.๑ ผู้ตรวจการแผ่นดินมีข้อเสนอแนะต่อกองทุนฟื้นฟูและพัฒนาเกษตรกรเพื่อให้มีการปรับปรุงกฎหมาย กฎ หรือระเบียบที่เกี่ยวกับการปฏิบัติหน้าที่ของกองทุนฟื้นฟูและพัฒนาเกษตรกร ดังนี้

(๑) กฎหมาย กฎ หรือระเบียบ ที่ทำให้การปฏิบัติหน้าที่ของกองทุนฟื้นฟูและพัฒนาเกษตรกรซึ่งไม่เอื้ออำนวยต่อการปฏิบัติหน้าที่หรือส่งผลให้การจัดการหนี้เป็นไปด้วยความล่าช้า โดยการกำหนดระยะเวลาการดำเนินการแต่ละขั้นตอนให้มีกำหนดเวลาแล้วเสร็จ รวมถึงให้มีข้อกำหนดเกี่ยวกับการแจ้งความคืบหน้าการดำเนินการให้เกษตรกรทราบการดำเนินการด้วย

(๒) กฎหมาย กฎ หรือระเบียบ ที่เกี่ยวกับขอบเขตของหนี้ที่อยู่ในอำนาจหน้าที่ของกองทุนฟื้นฟูและพัฒนาเกษตรกรเกี่ยวกับ “หนี้จากมูลหนี้กู้ยืมเงินจากสถาบันการเงิน หรือหนี้จากมูลหนี้กู้ยืมจากสถาบันเกษตรกร” ให้มีความหมายครอบคลุมหนี้ที่มีวัตถุประสงค์เพื่อการประกอบอาชีพเกษตรกรรอบด้าน เช่น การแปรรูปผลผลิตด้านการเกษตร หรือการลงทุนเพื่อทำการเกษตร เป็นต้น

๒) สำนักงานผู้ตรวจการแผ่นดินพิจารณาเรื่องการทำข้อตกลงความร่วมมือ (MOU) ระหว่างสำนักงานผู้ตรวจการแผ่นดินกับสำนักงานกองทุนฟื้นฟูและพัฒนาเกษตรกร โดยใช้การประสานงานทางโทรสารเพื่อตรวจสอบสถานะลูกหนี้ สถานะหนี้ และขั้นตอนในการดำเนินการจัดการหนี้ โดยให้มีผู้ประสานงานของสำนักงานกองทุนฟื้นฟูและพัฒนาเกษตรกรตรวจสอบเรื่องดังกล่าว ดังเช่นที่สำนักงานผู้ตรวจการแผ่นดินได้ทำข้อตกลงความร่วมมือกับองค์กรอิสระหรือหน่วยงานภาครัฐอื่นและสามารถพิจารณายุติเรื่องร้องเรียนได้อย่างรวดเร็ว